

Samlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 126 2005

I distribution:

Swedish Science Press

Svenska Litteratursällskapet

REDAKTIONSKOMMITTÉ:

Göteborg: Stina Hansson, Lisbeth Larsson

Lund: Erik Hedling, Eva Hættner Aurelius, Per Rydén

Stockholm: Anders Cullhed, Anders Olsson, Boel Westin

Uppsala: Bengt Landgren, Torsten Pettersson, Johan Svedjedal

Redaktörer: Anna Williams (uppsatser) och Petra Söderlund (recensioner)

Inlagans typografi: Anders Svedin

Utgiven med stöd av

Vetenskapsrådet

Bidrag till *Samlaren* insändes till Litteraturvetenskapliga institutionen, Box 632, 751 26 Uppsala. Uppsatserna granskas av externa referenter. Ej beställda bidrag skall inlämnas i form av utskrift och efter antagning även digitalt i ordbehandlingsprogrammet Word. Sista inlämningsdatum för uppsatser till nästa årgång av *Samlaren* är 1 juni 2006 och för recensioner 1 september 2006.

Uppsatsförfattarna erhåller särtryck i pappersform samt ett digitalt underlag för särtryck. Det består av uppsatsen i form av en pdf-fil, lagrad på en diskett.

Abstracts har språkgranskats av Sharon Rider.

Svenska Litteratursällskapet tackar de personer som under det senaste året ställt sig till förfogande som bedömare av inkomna manuskript.

Svenska Litteratursällskapet Pg: 5367–8.

Svenska Litteratursällskapetets hemsida kan nås via adressen www.littvet.uu.se.

ISBN 91-87666-23-5

ISSN 0348-6133

Printed in Sweden by

Elanders Gotab, Stockholm 2005

ger viktiga indikationer på att förhållandet mellan poesins och värtalighetens genrer borde undersökas. I mitt resonemang om Sidney visar det sig att hotet om att bli förkvinningad även gäller den posesi som avskiljs från talekonsten, ett resultat som borde sätta spår i Malms argumentation. Min poäng är att genrefrågan, som blir en väsentlig del i resonemangen om barocken, kunde mejslas ut ytterligare för att underbygga bokens teser.

Hur ser då Malm på barockbegreppet? Barock, menar han, har sin utgångspunkt i en skolastisk syllogism, *baroco*, som kan vara falsk och vilseledande. Enligt Malm kan likhetstecken sättas mellan denna syllogism och tankarna om det liderliga språket. För Malm blir barocken i första hand en genrefråga, där religionen kan fungera som en legitimering för ett sinnligt språk. Eftersom genrefrågan står i centrum för definitionen kunde jag önska en mer djuplodande diskussion av religiöst och världsligt, poetiskt och retoriskt. På så sätt skulle slutsatserna få ökad bärighet. Viktig är även slutsatsen att barocken och klassicismen mycket väl kan ses som två sidor av samma sak. En upptagenhet av representationens möjligheter kan ta sig uttryck antingen i en överdriven betoning av *perspicuitas* eller av *ornatus*. ”Fokusering på representationen” blir, slutligen, Malms definition av barocken, en definition som framför allt utgår från tidens språkkuppfattning.

Malms bok är synnerligen perspektivrik och innefattar diskussioner kring medier i Kittlers anda, samtidigt som den anknyter till Laqueurs tvåkönslära. Stundtals kan jag önska mig större renodling av synsätt. Befinner sig Quintilianus föreställningar om språket som bekövat verkligheten på samma begreppsliga nivå som Laqueurs historiska undersökning av tvåkönsmodellen i 1700-talets Europa? Och hur förhåller sig egentligen en kvinnlig författares strategier till föreställningar om det liderliga språket som en kvinnogestalt? I Ann Öhrbergs avhandling *Vittra fruntimmer. Författarroll och retorik hos frihetstidens kvinnliga författare* (Stockholm: Gidlunds förlag, 2001) presenteras viktiga rön om konstruktionen av kön under frihetstiden, om möjliga författarpositioner för kvinnor, om retoriska strategier och genreval, och dessa resultat kunde relateras till Brenners praktik. Återigen saknar jag hänvisningar till relevant forskning och därmed också en tydligare argumentation för hur den malmska positionen ska förstås.

Malm rör sig också obekymrat över stora historiska avstånd och över stora historiska fält, där lä-

saren stundtals riskerar att gå vilse. Men den kraft och energi som driver framställningen bekräftar att de frågor som behandlas är av största vikt för svensk litteraturvetenskap. Och dessa frågor ger, i sin tur, upphov till många nya frågor. Jag kan bara hoppas att Malm får efterföljare, som fortsätter diskussionen kring barockbegreppet och de olika litterära genrernas förhållande till språket, dess möjligheter likaväl som dess faror.

Anna Cullhed

Holberg i Norden. Om Ludvig Holbergs författarskap och dess kulturhistoriska betydelse. Red. Gunilla Dahlberg, Peter Christensen Teilmann och Frode Thorsen. Utgiven i samarbete med Centrum för Danmarksstudier vid Lunds universitet. Makadam förlag. Göteborg & Stockholm 2004.

Centrum för Danmarksstudier är en nätverksorganisation för forskare vid Lunds universitet, vars syfte är att i dialog med danska forskare problematisera Danmark och det danska från svensk horisont. En av huvuduppgifterna är att organisera dansk-svenska forskarkonferenser, nu senast i samband med 250-årsminnet av Holbergs död 2004. Bidragen från konferensen, vilken hölls i Sorø, har nu utgivits av Gunilla Dahlberg, Peter Christensen Teilmann & Frode Thorsen i en antologi med titeln *Holberg i Norden. Om Ludvig Holbergs författarskap och dess kulturhistoriska betydelse*.

Ludvig Holbergs författarskap (c:a 20 000 sidor) sönderfaller i en skönlitterär del, omfattande versromanen *Peder Paars – Poema heroico-comicum* (1719–20), den satiriska reseromanen *Niels Klims underjordiske Rejse* (på latin 1741), tre samlingar *Levnedsbreve* och 31 komedier (1731, 1751), och en i Sverige dessvärre mindre känd historisk och moralfilosofisk del: *Introduction til Natur- og Folkerettens Kunskaab* (1715–6) *Dannemarks og Norges Beskrivelse* (1729), trebandsverket *Dannemarks Riges Historie* (1732–35), *Almindelig Kirke-Historie* (1738), *Jødisk Historie* (1742) och *Moralske Tanker* (1744). Flera av bidragsgivarna betonar att Holberg som historiker lyckades med den svåra uppgiften att tillfredsställa såväl kungen–mecenaten som den lärda världen och de borgerliga läsarna.

Antologins första hälft, som i huvudsak behandlar det icke-dramatiska författarskapet, beaktar denna historiska och moralfilosofiska pro-

duktion. I Lars Roar Langslets instruktiva och välskrivna överblick betonas särskilt Holberg som sakprosaist och tankeförmedlare. Holbergs teologiska syn samt ståndpunkt i fråga om 1700-talets naturrättsdebatt utreds. Langslet ställer Holberg som historiker i relation till Gibbon, Voltaire, Hume och Robertson och betonar givetvis hans roll i utvecklingen av danskt och norskt tankeliv och språk. Holberg sägs älska paradoxen som tankefigur och vad gäller det komiska författarskapet erövrar han skrattets distans till världens dårskap. Langslet nämner även att Holberg var ”lukket ute” från människolivets erotiska sida. Det radikala hos Holberg, enligt Langslet, är hans försvar för trosfrihet, tolerans, tryckfrihet och kvinnans jämställdhet.

Historikern Sune Berthelsen söker i ”Holbergs historiske syntese” inringa Holbergs arbetsmetod som historiograf; särskilt beaktas *Dannemarks Riges Historie*. Såväl Holbergs argument som hans slutledningar granskas i detalj, varvid Berthelsen kan konstatera att induktion och exakta empiriska källhänvisningar kombineras med en deduktiv metod, där rationella slutsatser dras utifrån Holbergs naturrättsliga skrifter – Holberg överför således ofta sin egen tids rättsuppfattning på tidigare konflikter. Metodgranskningen möjliggör en fokusering av verkets form, vari ”den statiska samfundsbeskrivelse blev kombinerat med den historiske gennemgang i en sammenhængende syntese” (s. 84). Holberg har enligt Berthelsen en stark tro på det mänskliga förnuftet som ett instrument som i sig utgör en garant för en sanningsenlig utläggning av en i empiriska detaljer studerad historisk process. Holberg lever i en brytningsperiod och söker förena det danska enväldets statiska verklighetsuppfattning med den nya tidens historie- och vetenskapssyn. Intressant nog beaktas även berättartekniska aspekter och läsarspositioner. Berthelsens delvis av dekonstruktionen inspirerade närläsning medger en djupare förståelse av Holberg som historiker än den som grundas på Kristian Erslevs (1852–1930) mer ortodoxt inriktade källkritik eller en ensidig tillämpning av Thomas Kuhns tankar om paradigmväxling. Sune Berthelsen visar i sitt välskrivna bidrag hur fruktbar en nyläsning av en välkänd text kan bli, förutsatt att uttolkaren besitter kreativitet och skarpsinne.

I ett annat tungt vägande bidrag, ”Holberg og Naturetten”, framhäver Ditlev Tamm att: *Introduction til Natur- og Folkerettens Kunskab* inte är

ett originellt verk i sig självt, särskilt som Holberg ju inte var jurist. Centrala föregångare var den i Danmark då redan kände holländaren Hugo Grotius (*De jure Belli ac Pacis libri III* 1625), professorn i Halle Christian Tomasius och särskilt den bl.a. vid Lunds universitet verksamme Samuel Pufendorf (*De Jure naturae et gentium* 1672), vars naturrättstankar Holberg sägs ha fördanskat. Där emot äger *Introduction* avgjort intresse, eftersom skriften belyser Holbergs senare produktion. Mot slutet av sitt liv visade Holberg enligt Tamm också starkt intresse för Montesquieus *LEsprit des lois* (1753), även om han var kritisk till den franske filosofens klimatlära och beskrivning av statskick.

Arild Linneberg tar Ditlev Tamm på orden när han använder *Introduction til Natur- og Folkerettens Kunskab* för att belysa den 30 år senare tillkomna *Niels Klims underjordiske Rejse*. Linneberg har en avundsvärd förmåga att fokusera dråpliga detaljer i Holbergs äventyrsberättelse, för att sedan via halsbrytande associationer till allt från Kalle Anka till Nürnbergrättegångarna påvisa metoden (d.v.s. moralen och naturrätten) i fiktionen. Självfallet återger Linneberg illustrationer av potuaner och apa ur 1789 års utgåva av romanen.

För Thomas Bredstorff står toleransen i fokus i bidraget ”Holberg i oplysningen – oplysningen i Holberg”. Toleranstanken, som får sina första förespråkare i Erasmus av Rotterdam, Pierre Bayle och John Locke (*A Letter Concerning Toleration* 1689), får ett genomslag på 1600- och 1700-talen. Genomslaget kan enligt Bredstorff indelas i tre faser: renässans, upplysning och liberalism. Holbergs centrala position i denna utveckling belyses med goda exempel främst ur hans brev, utgivna 1944 av F. Billeskov Jansen, samt ur *Niels Klims underjordiske Rejse*. I sitt författarskap ansluter sig Holberg till det antiauktoritära och det antielitära i upplysningen samt till dess tankar om världens möjlighet att utvecklas till det bättre, dess förnuftstro, dess empirism och slutligen just till toleransen. Det mest givande i Bredstorffs allmänt hållna artikel är iakttagelserna om synens och stämmans metaforer i Holbergs toleransdiskussion, medan Bredstorffs svar på kritiken av upplysningen hos Jürgen Habermas, Robert Darnton och Robert Wokler är för kortfattat för att bli givande i sammanhanget. Man kan även rikta kritik mot detta och andra av bidragen, eftersom de icke alltid uppmärksammar distinktionen mellan upplysningen och upplysningstiden.

Lasse Horne Kjældgaards "Tolerance og autoritet hos Locke, Voltaire og Holberg" kan enklast beskrivas som en begreppsanalytisk närläsning av *Niels Klims underjordiske Rejse*. Holbergs reseroman ställs först i relation till Swifts *Gulliver's Travels*, Montesquieus *Lettres persanes* och toleransens redan hos Bredstorff aktuella moralfilosofiska företrädare Locke och Voltaire (*Traité sur la tolérance* 1763), varefter Kjældgaard utförligt diskuterar "tolerancens tale" samt moral och meddelelseform. Analytiskt viktigast hos Kjældgaard är hans formulering av toleransens hermeneutik och paradox: hävdandet av tolerans i sak förenas i toleransediktet lätt med en form som kan te sig kategorisk och auktoritär, d.v.s. icke-tolerant. *Skönlitteraturens* form innebär dock att Holberg och andra kan komma runt denna problematik genom att begagna sig av fiktionsgenren. Fiktionen utpekar inte några direkta handlingskrav för läsaren och kommer inte från en auktoritetsförlänande instans som staten, kyrkan eller universitetet. Här kunde Kjældgaard gått ännu längre, exempelvis i studiet av ironin hos Holberg.

Två bidrag fokuserar upplysningsprojektet i sig. Marianne Stidsen diskuterar i anslutning till Thomas Bredstorffs texturval *Den radikale Holberg* (1984) och monografi *Den brogede oplysning* (2003) högerpopulismens och marknadsliberalismens nutida attacker på upplysningstänkandet i dansk kulturdebatt. Hon är kritisk såväl mot olika försök att återuppliva de klassiskt borgerliga frihets- och rättsbegreppen med absolutistisk underton som mot den postmoderna låt-gå-hållningen. I stället intresserar sig Stidsen för Anthony Giddens *The Consequences of Modernity* (1990) och dess jämförelser mellan upplysningstiden och den senmoderna kulturen med hänsyn till självironi och inneboende reflexivitet. Holberg ses som en företrädare för tolerans, nyfikenhet och självironi – en företrädare för "den oplyste oplysning" (s. 155).

Betydligt mer spännande är Benjaminsforskaren Dorthe Jørgensens sjudidiga utmärkta bidrag "Oplysning og modoplysning". Jørgensen utgår från Platon, Johannesevangeliet och Plotinos när hon koncentrerar sig på analysen av den estetiska erfarenheten i Baumgartens och Kants skrifter. Enligt Jørgensen ledde upplysningen dels till en reduktion av förnuftet till förstånd eller instrumentellt förnuft, dels till en anti-upplysning i form av en till svärmeri urartad romantik. En mer "förnuftig" motupplysning ser Jørgensen såväl hos Hegel och den tyska Frühromantik som

hos moderna konstnärer som Wim Wenders. Det gensvar Jørgensen rekommenderar är en förståelse av förnuftet som ett metafysiskt förnuft, en förnufts-förståelse som såväl tar hänsyn till människans emotionella som hennes religiösa erfarenheter.

Berättarpersonen står i fokus för Mads Julius Elf i hans studie av *Peder Paars* som han räknar in i genren "oplyst tilfældighedsroman". Romanen fortskrider nästan utan intrig och berättaren är en medvetet gestaltad pseudonym. Iakttagelserna om Holberg är intressanta, men i sitt försök att teckna en genrehistoria över Jens Baggesen, H.C. Andersen och Selma Lagerlöf fram till Klaus Rifbjerg och moderna reseskildringar på 15 sidor riskerar bidragsgivaren att bli ytlig, i synnerhet som han tar sin utgångspunkt i Holbergs tvångstankar om mat.

Det enda antologibidrag som koncentrerar sig på *Moralske Tanker* är Aslaug Nyrnes studie av Holberg ur ett didaktiskt och topiskt perspektiv, d.v.s. hon studerar de språkliga figurer Holberg använder sig av när han diskuterar didaktiska frågor. Holberg använder gärna organiska bilder som 'kunskapens träd' och geometriska som 'den raka linjen'. 'Hysteron proteron', att låta det sista bli det första, är en mycket vanlig figur, liksom paradoxen. Med hjälp av 'mimesis' som vertikal axel och 'copia' som horisontell konstruerar Nyrnes det hon kallar för Holbergs didaktiska rum i ett koordinatsystem, där en diagonal temporalitetsaxel får visa hur tiden kan betraktas som ett "problemområde" inom det rumsliga fältet.

Musikforskaren Frode Thorsen fokuserar "Musikeren Ludvig Holberg". Holberg var själv utövande musiker och yttrade sig ofta om musikalisk stil och smak. Senare årtiondens studier av 1700-talets uppförandepaxis har fördjupat vår insikt i Holbergs förhållande till sin musikaliska samtid. Holbergs försvar av den klassiska kanons representanter Corelli och Lully och kritik av konstfärdighet och överdriven virtuositet står i samklang med hans estetiska tänkande i övrigt, t.ex. hans uppskattning av Molière.

Det är således med berättigad förväntan man vänder bladet till bokens andra hälft där komedierna behandlas. Fördjupad idéhistorisk kunskap och analytisk skärpa borde rimligen leda till perspektivrika tolkningar av komedierna. Besvikelsen infinner sig redan när man läser att redaktörerna valt att koncentrera sig på *Jeppe paa Bierget*, eftersom detta skådespel är det mest kända, spe-

lade och utbredda. Därmed förflyttas fokus från idéanalys till receptionshistoria, och receptionshistorien blir i detta sammanhang mestadels ren empiri. Lägst i tak är det i Gunilla Dahlbergs till stora delar redan på andra håll offentliggjorda 40-sidiga bidrag. Uppsatsen kunde med fördel ha strukits ned till hälften; varför exempelvis berätta när Holberg föddes och referera pjäsens innehåll i detta sammanhang?

Dahlbergs ämne är den svenska receptionen av *Jeppe paa Bierget* och till Dahlbergs fördel skall räknas att hon följer denna ända fram till Peter Langdal och Staffan Valdemar Holm. Receptionen blev först ungefär densamma som i Danmark; pjäsen uppfattades under 1700-talet som en fars och spelades som en sådan. Men sedan blev dess mottagande i Sverige speciellt, eftersom den här spreds som skillingtryck och således nådde en bred skara av läsare. Däremot försvann skådespelet från scenen när Carl Stenborgs teatersällskap sökte en förnämare publik på 1780-talet. På den danska nationalscenen vid Kongens Nytorv betraktades Holbergs komedier självfallet som nationellt arv och Jeppe tycks blott ha befunnit sig i exil från 1773 till 1786. Först i och med den norske skådespelaren Johannes Bruns framträdande som Jeppe på Nya teatern i Stockholm 1878 stod det klart för svensk kritik och publik att *Jeppe paa Bierget* kunde uppfattas som något annat än en grovkornig fars. Dahlberg låter översättningarna, vilka i äldre tid var sällsamt bristfälliga, styra sin disposition.

Dahlbergs sätt att argumentera inger stundom tvivel. Om teatersällskapet Svenska comedien skriver hon exempelvis: "Det kan inte beläggas att truppen spelat *Jeppe paa Bierget*, Det vore emellertid märkligt om man inte tagit vara på den uppskattning som pjäsen åtnjöt kring år 1750, att döma av den täta utgivningen av en svensk översättning, som jag strax kall återkomma till." (s. 215.) Så anpassas verkligheten till forskarens karta! Citatet går igen i Gunnar Sivertsens antologibidrag – dock med hänvisning till Dahlbergs förra publicering av sina rön i *Svenskläraryöreningens årskrift* 1985.

Sivertsens Jaussinfluerade "Om *Jeppe paa Biergets* tidlige resepsjonshistorie" är grundligare och mer informationstät än Dahlbergs bidrag, ehuru Sivertsen i viss mån bygger på hennes rön (andra föregångare är Berit Erbe och Bent Holm). Hans frågeställning är huruvida vi kan spåra ett speciellt nordiskt, och icke blott svenskt, mönster för

receptionen av *Jeppe paa Bierget*. Sivertsen diskuterar även tidigare framställningar om Holbergreceptionen och en speciell kritisk udd riktas mot Harald Nielsen, som i sin *Holberg i Nutidsbelysning* 1923 drev tesen att *Jeppe paa Bierget* är skriven för att demonstrera den slutmonolog Holberg låter pjäsens baron hålla. Mot "bondevänliga" tolkningar hyste Nielsen tydlig aversion. Sivertsen, som går tillbaka till C.J.A. Philipsens arbete om Holberg 1847, lyckas övertyga läsaren om att en folklig reception av detta av kulturelitens teatrar och kritik stundom föraktade skådespel faktiskt fanns även i Danmark och Norge. Senare tiders danska forskning har i huvudsak intresserat sig för den högkulturella receptionen på Det Kongelige Teater – där ju *Jeppe paa Bierget* spelades första måndagen i fastan från 1700-talets mitt och 200 år framåt – och hos de stora danska kritikerna. Mer diskutabelt är Sivertsens resonemang om ett eventuellt karnevalstema i pjäsen, förmodligen eftersom hans tolkning av karnevalsbegreppet är mycket snäv. Särskilt intressant är också Sivertsens redogörelse för kritikerna Rosenstand-Goisikes och Rahbeks förväntningshorisonter. Rahbek lägger som bekant grunden för senare generationers uppvärdering av *Jeppe paa Bierget* som i Danmark redan under 1800-talet betraktas som en karaktärskomedi om en bonde.

Sivertsens framställning slutar med receptionen på 1820-talet och man önskar att någon gripit tag i stafetten. I stället följer en uppsats om Ludvig Holberg i Lettland av Mara Grudule, skriven på engelska.

Mest strukturfokuserad av de två forskare som behandlar själva dramatexten är Egil Törnqvist som jämför *Jeppe paa Bierget* med en tidig Holbergkomedi, *Den Vægelsindede*, för att visa hur Holbergs dramatiska teknik utvecklas. I sin jämförelse lyfter Törnqvist fram relationen mellan fabel och intrig, akt- och scenindelningar, tidens och rummets sammanhang, personers frånvaro/närvaro, deras närvaro som talande eller stumma, konfigurationsscheman och aktantmodeller, motiveringar för entréer och sortier, birollernas funktion, monologers och sidoreplikers karaktär, pjäs slutens art samt vad rollfigurer respektive åskådare får veta. Törnqvist påvisar med sin moderna dramaanalys en viktig skillnad mellan de båda Holbergkomedierna. I *Den Vægelsindede* förunnas huvudpersonen Lucretia endast en längre monolog och pjäsens bifigurer får så stor uppmärksamhet att dramat riskerar att bli lika splittrat och om-

bytligt som dess protagonist. *Jeppe paa Bierget* har en fastare uppbyggnad där allt centreras kring huvudrollen. Jeppe tillåts att i en rad monologer reflektera över sig själv och sin tillvaro. Jeppefiguren äger därmed ”en fulltonighet som Lucretia saknar” (s. 357).

Peter Christensen Teilmann intresserar sig för två iscensättningar, nämligen Staffan Valdemar Holms *Jeppe '96* (1996) och Ole Bornedals *Jeppe!* (2002). Båda uppsättningarna upptar element från – och ifrågasätter samtidigt – såväl den högkulturella som den folkliga Jeppetraditionen. Ett slags komedimaskin är i verksamhet i de båda iscensättningarna. De överexponerar holbergiska teman och tabun och åskådarens förväntningshorisont attackerar. I *Jeppe '96* behålls i stort komediens klassicistiska intrig och dramaturgi (ehuru med karikatyrens distans samt fixering vid sex och våld), medan handling, personer och språk uppdateras till samtiden och Jeppe's monologer eliminerar. I *Jeppe!* är intrigen m.m. i ännu högre grad bibehållen. Jeppe's monologer har dock förstärkts och de existentiella frågorna har understrukt. I dessa iscensättningar är Jeppe inte längre bonden från landet, utan särskilt hos Bornedal en modern outsider som mycket väl kunde vara en av oss i publiken; Jeppe är inte ens fet och jovialisk. Christensen Teilmann utför en noggrann studie av Jeppe's monologer som talhandlingar och fortsätter med ett avsnitt om fyra huvudtyper av scenisk tolkning av *Jeppe paa Bierget*, där verkbegrepp och verkningsestetik beaktas. Detta avsnitt kunde med fördel ha utbyggt. I detaljstudier av de båda uppsättningarna fokuseras sedan i synnerhet den textdramaturgiska bearbetningen med strykningar och ändringar i själva speltextern. Bornedal tycks mera än Holm vara intresserad att finna moderna komiska konstellationer som motsvarande holbergiska och läsaren inser att Christensen Teilmann nog håller denna iscensättning högst.

Som så många andra symposieantologier innehåller *Holberg i Norden* således såväl vatten som vin. Vid sidan av insiktsfulla utredningar av Bertelsens, Tamms, Thorsens, Sivertsens och Christensen Teilmanns typ, filosofiskt perspektivrika texter som Jørgensens och skarpsinniga som Linnebergs står bidrag av etablerade Holbergforskare vilka skrivit mera och bättre om Holberg på andra håll, ofokuserade överblickar och en antologiredaktörs egen svullna faktagenomgång. Antologins båda avdelningar spretar ohjälpligt åt var

sitt håll. Försöken att dra trådar från 1700-talet till vår egen tid är här som så ofta rent pinsamma. Varför skall vi borttränga att mycket skiljer Holbergs idéer från våra, t.ex. hans försvar av den absoluta danska kungamakten?

Luckorna är ibland irriterande. Det är gott och väl att Christensen Teilmann intresserar sig för postmodernistiska Jeppeiscensättningar, men en närstudie av någon uppmärksammas produktion ur den nationella danska Holbergtraditionen hade också varit av intresse. Vad gäller receptionen i Sverige förvånar det mig särskilt att varken det moderna genombrottets eller den Ibsen-strindberg-o'neillska dramaten-traditionens Holberg beaktas. Romantiker i allmänhet och Atterbom i synnerhet har givit det komiska och komedin en betydelsefull plats i sina system, men uppenbarligen icke helt uppskattat det komiska hos Holberg. Varför?

Koordinationen av bidragen, exempelvis genom korshänvisningar, är icke den bästa och det sista bidraget, där Gunnstein Akselberg tror sig vara inspirerad av 'new historicism' när han letar efter förebilder för Holbergs Jeppe bland de norska bönderna i Voss, men i själva verket bedriver abstrus kuriosaforskning av 1800-talsmodell, blir en ytterst pinsam final i en antologi som trots allt har mycket att ge nordiska Holbergentusiaster.

Roland Lysell

Lars Lönnroth, *Ljuva karneval! Om Carl Michael Bellmans diktning*. Albert Bonniers Förlag. Stockholm 2005.

Lars Lönnroth har alltsedan 1960-talet berikat Bellmanforskningen med viktiga punktstudier, framför allt om Bacchi ordens-diktningen och om förhållandet mellan Bellmans religiösa och bacchanaliska poesi. Den vackert formgivna och illustrerade bok som han nu har givit ut vilar alltså på en långvarig och djupgående förtrogenhet med ämnet. Han har här tagit ett stort grepp över den bellmanska dikten alltifrån ungdomstidens psalmverser och sedesatirer till de sista stora Fredmansepistlarna. Det är ett mäktigt och djärvt företag, länge efterfrågat och genomfört med säker hand. Undertiteln, *Om Carl Michael Bellmans diktning*, annonserar att vi inte skall vänta oss någon biografi av konventionellt snitt. Det är verket som står i centrum, medan det biografiska mate-